

Улууһу баһылыгы муньабыттан бэлэтээһиннэр

ОдьКХ. Улууһука оттулар бары объекттар үлэһэ киирбиттэр. Сордох модульнай котельнайдар хаалбыттар.

Балыһалар бары оттуллубуттар. Бу нэдиэлэ Дьокуускайтан сурдолог быраастар тахсан бэтэрээннэри, инбалииттэри көрүүхтэрэ. Ааспыт нэдиэлэ «Сахамедстрах» 10 сылын бэлэтээтэ, үүммүт нэдиэлэ Саха сиригэр миһадрат тэриллэбитэ 200 сылын бэлэтээһин буолуоҕа. Бу бэлэтэ түгэнэ улууһу балыһатын үлэһиттэрэ 200 маһы киллэрбиттэр.

Санэпидемнадзор. Улууһу 25 оскуолатыттан 24 оскуола санитарнай өттүнэн тутулубут. Үөдэй оскуола авариянай туруктаах, онно үөрэнээччилэр алын сүһүөх оскуола икки сменанан үөрэнэллэр. Детсадтар сиин балаһынар эрэри, 1 №-дээх детсад балаһынын тата мэлтэх. Билигин сүрүн проблеманан грипп буолар. Барахан тылынаах грипп кэлиэ диин сэрэппиттэр. Онно сүрүн тэрилтэ үлэһиттэрэ вакцинация ыаллалара күүтүллэр. Биһир вакцина сыаната 80 солк. тэннэр. «Энсиэли» ма-

һаһынынга хаачыстыбата суох аһы атылаабыттарын туһунан сайабылыанна киирбит, онно бу маһаһын үлэтин хонтуруолга ылар сымал-сорук турар.

Статуправление. Ааспыт нэдиэлэ Никольскайга ыгытылыбыт тыа хаһаайыстыбатын переписи «үчүгэйинэн» сыаналаммыт. Улууһу бары земелеустроителлэрэ көхтөөхтүк кытыбыттар. Олохтоохтор 77% ыгытылырга эппиттэригэр. Кинилэр сүрүн ырырдатар боппууостарынан сирдэрин иэтин билбэттэрэ буолбут, онно аһыгы сылга диэри өйдөтөр-быһаарар үлэлэри күүскэ ыгыты ирдэнэр.

«Сахателеком». Ааспыт нэдиэлэ Никольскайга цифровой станция киирбит. Аппааны нэһиликтэр киирэрэ хаалбыт, үлэлэр бараллар. Ыаллы сыйтар Граф Бизрэгэр станция холбоһорун туһунан былаанча суох. Арай нэһиликкэ, депутат туруорустааһына, кабель баар буолуоҕа киирэр. Арбын, Көбөкөн станцияга холбоно тураллар.

Үөрэх управлениета. Хатырык, Граф Бизрэгин оскуола-ларьтан уратыларга үөрэх дьыла бу нэдиэлэттэн сағаланна. Балаһан ыйын 20 күнүттэн улууһу кинигэр 8 оҕо саада үлэлэрин сағалыахтара.

Улууһу аҕы ветераннар сөбүөттэрэ республика аҕы көрүү-конкурска маһнаыгы зона улууһу-тарьыгар 1 миэстэни ылбыттар. Ааспыт нэдиэлэ Дьокуускайга ветераннар конференциялара буолан ааспыт. Онно сүһүүнэн пенсия, социальнай көмө боппууостарын тула көпсөһүн барбыт. Инники үлэ соруктара торумнамыттар, ол курдук Кыайы 65 сылыгар аналлаах эстафета ыытарга былааннаабыттар.

Баһылык түмүк тылыгар сенажнай агрегат кэлэн үлэһи сылдыры, хомуур үлэһэ сүрүн сорук буоларын, оҕуруот аһыгар хаппыста хомуурун түргэттигэр, оскуола үөрэнээччилэрин, биһирдирдээн дьону кытыннаран, көмөлөһүннэрэн үлэни түргэтикти бүтэри соруктарын туруорда. Үөрэх дьыла сағаламмытын үөрэнээччилэр бэрээдэктэрин бөдөрмөтөр ыһыһы ирдээт. Ааспыт нэдиэлэ Модукка 10 ыалга газ холбоһо. Балаһан ыйын 24 күнүгэр Хатырыкка, алтынныга Искрага газ киирэрэ күүтүллэр. Перепись ыгытылыбыт холбурдарыгар ологуран эһилиги перепискэ бэлэмнэһи үлэлэри биллэргиттэн ыытарга соруудааҕа.

Билиэттэнэ
Л. АЛЕКСЕЕВА

«Күөх төлөн» — тыа сиригэр абыраллаат

МОДУТТАР МОДУН ҮӨРҮҮЛЭРЭ

Ааспыт чэппиэргэ Модут нэһиликтэр улахан үөрүүлэх күн буолан ааста. Манна кэмнээ-кэнээс аһылаа гaa-

һа киирэр сирээ-туома тэриллэһытылына. Айыпта гааһын турбата тэһинин улуу хоту эһэрин диэки туһаһа туһуута сиин балаһа кэм буолла. Билигин хоту эһэргэ сыйыа-баһа айыпта гааһа оттук буолан дьону-сэргэни улаханьык абыраан эрэллэр. Модуттар бу күнү күүтүттэрэ ыраатта.

Кинилэр бүгүһү үөрүүлэригэр үлэстэ улууһу баһылыга Д.П. Корьякин, Ил Түмөн депутата, СР пенсионнай фондун отделениетын управляющайа А.И. Поисеева, Ил Түмөн спикерэ Нь.С. Тимофеев көмөлөһөөччүлэрэ С.И. Нестеров, Н.Х. Горохов, «Стройсельгазификация» генеральной директорун солбуйааччы, кылаабынай инженер Е.Я. Сивцев, «Намгазстрой» ПМК генеральной директора А.А. Федоров, «Ленагаз» Намнаары учаастагы начальнига Р.С. Шапошников, «Стройсельгазификация» отделын начальнига А.В. Кирсанова о.д.а. ыгытыр-лан сьырттылар.

«Намгазстрой» механизированнай колонна үлэһиттэрэ ыгытылыбыт болдьоһоо хаачыстыбалаахтык гааһы киллэрэн үлэһэ үрдүк ситиһини көрдөрдүлэр. Итиннээх махтанан нэһилик баһылыга С.И. Чирков тыл эгтэ. Гаас кииринтин сирин-туомун орто оскуола үөрэнээччилэрэ киир-

гэттилар. Аал хоту оттон алгыс тылы Россия Журналисттарын союһун чилиэнэ Е.И. Колмогоров тирэртэ.

Альбина Иннокентьевна Поисеева бэйэтин эрдэтигэр республикага таастааһын программата кизиг далааһыннаахтык ыгытыллэрин туһунан эгтэ. Ол эрэри тыа сирин нэһиликкэһэтин кыамаат араһатыгар гааһы киллэттэри сыаната ыараханьы аһына. Итинэн сибээстээн республика пенсионнай фондата кырдыа-старга харчылан көмөнү өрүү оҕорорун аһына уонна Модут нэһиликкэни пенсионердарыгар 140-тан таһа солк. материалнай көмө оҕорор туһунан иһиннэригэр дохсон ыгыты тыаһынан доһуһуолланна. Харда тылы тыыл, үлэ ветерана М.С. Куличкина эгтэ уонна А.И. Поисеева, улууһу пенсионнай сулуустатын салайааччытыгар К.К. Кондратьева да быйылыгы ыам сайын быһа-ныттан амсатыга диин ааттаан пакеттары туттартаата.

«Стройсельгазификация» кылаабынай инженерэ Егор Яковлевич Сивцев Модут нэһиликкэни баһылыгар икки газовой плитаны кыамааттарга көрөн биэрэригэр бэлэх туттарбыта эмиз истинник сэгээрдиинэ.

ГРП-га киириги диэнтэни А.И. Поисеева, Д.П. Корьякин, Е.Я. Сивцев быһа кырыһаллар. Ити кэнниттэн мустубут дьон сирин ветерана, 83 саастаах Иван Ионович Соловьев олоһор дьыттигэр тийэллэр. Манна кинилэри дьыт хаһаайынара И.Н. уонна Е.И. Шамаевтар үөрэ-көтө көрсөллөр. Иван Николаевич ЖКХ үлэһитэ, оттон Елизавета Ивановна «Модут» ГУП бухгалтера. Кинилэр икки оҕо-оохтор, билигин сирин ветерана ағаларын көрөн-истэн буобьдээх оло-роллор. Иван Николаевич: «Бүгүн

мин дьыбэр гаас киириэ диини адыас да итэһэйбэккэ, эрэммэккэ сьылдыбытым. Дьэ, туттунуулаах, бэйэлэригэр үлэлэригэр бизтарбах курдук билэр уолаттар үлэлиилэр эбит. Үөрүү диин — муһура суох», — билигини кытта үөрэ-көтө кэпсэтэр.

«Ленагаз» учаастагы начальнига Р.С. Шапошников, Е.Я. Сивцев, хаһаайка Е.И. Шамаева үөрүүлэх быһыы-майгы ортотугар газовой плитаны уматаллар. Нэһилик баһылыга С.И. Чирков кэпсиригэр билигин Модукка 55 олоһор дьытэ гааһы киллэригэр үлэлэрэ ыгытыла тураллар. Итилэртэн 30-ча дьытэ монтажтамыт. Былаан быһытынан бүгүһү үөрүүлэх күнүгэ 6 ыалга күөх төлөн күлбүрүччи умаһыахтаах. Үөрүүлэх түгэнэ ыгырылыбыт ыалдыттар партиянай уонна государственнай делетель М.К. Аммосов төрөбүт балаһыгар баран хаартыскага түстүлэр, сүгүрүүү бэлэтин биллэрдилэр.

Григорий ЭВЕРСТОВ
Хаартыскаларга: «Нөрүөн-нөрүгү, күөх төлөн!»
Шамаевтар үөрүүлэригэр-көтүлэригэр «Ленагаз» АО учаастагы начальнига Р.С. Шапошников үлэстэр.

БИҔИГИ ХАЛАҢДААРБЫТ: НЭҔИЛИЭКТЭР МУНИЦИПАЛЬНАЙ ОРГАННАРЫГАР БЫҔЫБАРДАРГА ДИЭРИ 24 КҮН ХААЛЛА

ИСПИИҔЭККЭ БААРГЫН ДУО?

Билигин республика сиригэр-уотугар тэриллэбит быыбар хамыһыһаларын чилиэннэрэ улууһу-тардааһы (куораттардааһы) Муньахтар, Ил Түмөн депутаттара, государственнай уонна муниципальнай сулууспаахтар, Общественнай-консультативнай сүбэ быыбары тэрээһиннээхтик ыгытыга көмөлөһөр үгүс аһааннаах бөлөхтөрө, «Знание» общество лектордара нэһиликкэни кизиг араһатыгар быһаарар-өйдөтөр үлэни ыыталлар. Биллэн турар, балаһан ыйын 16 күнүттэн республика иһитиннэрэр-биллэрэр-средстволарыгар регистрацияны этэннэ ааспыт кандидаттар быыбар иннинээһи агитациялара сағаланарынан сибээстээн хаһыаттар улахан этэрээттерин журналистара эмиз үлэлэрин-хамнастарын күүһүрдэллэрэ сабағаланар. Ити ыытыллар үлэ-хамнас сүрүн ис хоһооно республика быыбардааччыларыгар туһулаһаба. Бүгүн маһык чахчыны дьон-сэргэ билэрэ наада. Улууһу-тардааһы (куораттардааһы) хаһыаттарга быыбар учаастактарыгын испиһэктэрэ бэчээттэннилэр. Онно хас биһирди быыбардааччы алтынны 16 күнүгэр ханна тийэн куоластыра чопчу билинэ. Оттон балаһан ыйын 25 күнүгэр, баскыһаннааһа, нэһиликтэргэ барыларыгар быыбардааччылар испиһэктэрэ билснэрэ анаан таһаарыллахтаахтар уонна эбии чуолкайдаһынар киллэриллиэхтээхтэр. Итилэр төһө сөпкө топоруллубуттары, барыта сөпкө суруллубутун быыбардааччылар тус бэйэлэринэн

кэлэн бэрэбизрэкпиз, наада буолар түбэлтэтигэр көнөрүүлэри киллэриэх тустаахтар.

Балаһан ыйын 14 күнүн кэнниттэн регистрацияны ааспыт кандидаттар тустарынан сибидиһиннээх улууһу-тардааһы уонна куораттардааһы хаһыаттарга таһыахтаах. Ону быыбардааччылар кэтээн көрүүхтэрин уонна дьүүллэһиэхтэрин наада. Оттон хас биһирди быыбардыыр уокурукка регистрацияны ааспыт кандидаттар тустарынан иһитиннэригэр балаһан ыйын 30 күнүгэр диэри уокуруктардааһы быыбар хамыһыһаларынан бэриллиэхтээх. Ону таһынан билиги, үөһэ эппиппит курдук, хаһыаттар балаһаларыгар, радио, телевидение биһирдиргэр ыы устата быыбар иннинээһи агитация ыытыллахтаах. Уулуссаларга, дьытэргэ, маһаһыннарга, транспорт средстволарыгар уонна да атын миэстэлэргэ быыбардааччылар сөбүлүү көрбүт кандидаттарын туһунан иһитиннэриилэр, листовкалар, плакаттар, стендэлэр ыһыахтаахтар.

Ол эрэри, быыбардааччылар туһаларыгар биһир чахчы баар. Республика муниципальнай быыбарын туһунан сокуонугар олобуран хас биһирди кандидат алтынны 12 күнүгэр диэри бэйэтин кандидатуратын устар бырааптаах. Ол иһин быыбардааччы олохтоох хамыһыһа иһитиннэригэр кэтээн көрөүгэр, быыбар бюллетенигэр иһитиннэригэр болғомтолоох буоларыгар сүбэһиит.

Владимир ПОПОВ,
Быыбар кини хамыһыһатын
пресс-секретара

Быыбартан тугу күүтэһин?

Данилов Николай Данилович, пенсионер, Хамаҕатта.
- Муниципальнай тэрилтэлэр быыбардара буолара аһыах хонук ха-алла.
- Патриотической өйдөөх санаалаах ыччат талыллан, сокуонунан көмүскэллээх буоларбыт туһугар, олохпуг уйугутун ханатар үлэлэри ыгытыахтара диин эрэллээхпин.
- Кандидаттарынан Хамаҕаттаан төрүттээх эдэр дьон турбуттарыттан үөрөбүн. Агитация күүскэ барыах чинчиллээх. Мин санабар сокуону үчүгэйдик билэр кандидатка куоластытын биэрэригэр көдүүстээх буолуо.
- Миэстэлэргэ нэһиликкэни олохтоох боппууостары бэйэтэ быһаарарыгар кыах биэрэр. Олохтоох салаһыһыны органинара үбү-харчыны бэйэтэ дьаһанар кыаһын кэгэттэргэ, боппууоһу быһаарыга нэһиликкэни ороула үрдүөгэ. Былааһы дьон илиитигэр биэрэр кыах бэрилиннэ. Мүлчү тутарбыт сатамбат. 100% куоластыны кэлиэтин диин ыгытырар эһим.

Бу күн сөҕүү суох, салгыҥ баттаһына 756 мм, температура +12, салгыҥ сиигэ 95%, согуруунугу арҕааттан 2 м/сек. тыалыра.

Чэппиэр, балаһан ыйын 22 күнэ. Бу күн кыра сөҕүүлээх. Салгыҥ баттаһына 752 мм, температура +12, салгыҥ сиигэ 95%, согуруунугу арҕааттан 2 м/сек. тыалыра.
Вээтинэс, балаһан ыйын 23 күнэ. Күн иккис аҕарыгар бьыстах ардыа, салгыҥ баттаһына 753 мм, температура +9, салгыҥ сиигэ 96%, согуруунугу арҕааттан 3 м/сек. тыалыра.
Субуота, балаһан ыйын 24 күнэ. Күн иккис аҕарыгар бьыстах ардыа, салгыҥ баттаһына 753 мм, температура +9, салгыҥ сиигэ 96%, согуруунугу арҕааттан 3 м/сек. тыалыра.
«Расписание погоды» www. rp5. ru

И. Е. Винокуров төрөөбүтэ 110 сылыгар

САҢА ОСКУОЛА — КҮНДҮ БЭЛЭХ

Хатыҥ Арыы орто оскуолатыгар 2005-2006 үөрэх дьылыгар тохсунньуга республика биллиилээх партиянай государственнай делегэ, саха нуруотун чулуу уола, билиҥи биһир дойдунулаахпыт Илья Егорович Винокуров 110 сааһын туолар үбүлүөйүн бэлиэтиргэ бөлүмнүн үлэ бара турар. Ол үлэбит киниэхэ аналлаах улууустаагы науднай-практической конференциянан сараламмыга. Онно улууус албах оскуолаларын кытта кыттыны ылбытара.

Оскуола музейин өрөмүөнэ уонна И. Е. Винокуровка аналлаах реэспозиция саралана. Кыластарынан ирдэбил үлэ соруудахтара тиздиллэн үлэ-хамнас бара турар. Маны таһынан Улуу Кыайыны 60 сылыгар аналлаах мероприятиелар Илья Егорович олохун кытта ыкса сибээстээхтэр. Олорун науднай конференцияга ара көлүөнэ үтүө үгэстэрин үйэтитэр сыаллаах Кыайыны 60 сылыгар аналлаах дакылааттары суруйа сылдьаллар. Оскуолага эбии көрдөрүү, пааматынньыктары көрүү-истии, оскуола ис-тас оформлениета, ырааһырдыы, иттиини тулсары уо.д.а. кэккэ үлэлэр ытылаллар.

Калар үбүлүөй саамай күндү бөлүмүнүн эгээтэстэх аһылыгы тулсагай быһыылаах таас оскуола тутулуута буолар. Онно Илья Егорович чаччы интернационалист буоларын туоһулаан, кини аатынан оскуоланы урукку ССРС нуруоттарын бэрэстэбиитэллэрэ тутта сылдьаллар, болдьоор үлэ киллэрэр соруудаахтар.

Билигин билиги өлөрбүт И. Е. Винокуровка аналлаах дакылаатка холонууларын кыра-кыраалаан билиһинэрэбит уонна атын оскуола оворло аны сыл аайы ытыллар Винокуровскай аадыларга, бу улуу киһи олохун, үлэтин-хамнаһын билэн, көхтөөхтүк кытталларыгар ыгырабыт.

Ханнык баҕарар үлөһит: суоппар, тутуааччы, учуутал, быраас, учуонай, космонавт оскуола боруугун атыллаан бастаах кылааска кирибит күнүбүрүн хаһан да умнуо суохтара. Билин күнэ — өрө-аймах улахан бырааһынньыга. Бу күн төрөппүттэр оворло улаатан оскуолага кириэр буолбутун үөрэнэр кыраакый киһилэрин көстүбөт буолуорун дээр кэнниттэн одуулаһа хаалаллар.

И. Е. Винокуров аатын сүгэр

Хатыҥ Арыы оскуолатын саҥа үөрэх дьылыгар аһылыгыгар улууус баһылыга Д. П. Корякин, үөрэх управлениетын методича Н. Эверстова, нэһилиэк баһылыга Ю. И. Слепцов ыалдьыттаабыттар. Бөдөн государственнай, политической деятель И. Е. Винокуров 110 сааһын бэлиэтир үбүлүөйдээх сылга биллиилээх киһибит, биһир дойдунулаахпыт аатын оворло үрдүктүк тутталларыгар, үлэ, үөрэххэ саҥаттан саҥа ситиһиллээлэригэр, до-руобай, бэрээдэктээх, дьонун дьон буолалларыгар баҕаран туран өбүрдэ тыллары эппиттэрэ.

Бырааһынньык саамай күндү ыалдьыта, И. Е. Винокуров уола, авиация ветерана, «Үлэ Албан Аата» орден кавалера Валерий Ильич Винокуров оворло үтүө баҕа санаатын тиздэн туран, аҕата онорбут үтүө дьыалаларын үйэтитэргэ ыгырбыта. Оскуола библиотекатыгар байэтин библиотекатыттан сүрдээх туһалаах элбэх кинигэни аҕалан бэлэхтээбитэ. Оскуолабыт иттиһиллэр дээр оворло уонна учууталлар А. А. Кузьмин баһылай хаһаайыстыбагыгар хоруоттуппуй хомууругар көмөлөстүлэр.

Е. М. ПЕТРОВА
Аппааны сэл.

Балаҕан ыйын 16 күнүгэр улууспутугар «Хотугу форум» (АХШ, Аляска) нуруоттар икки ардыларынаабы тэрилтэ секретариатыгар республикабыт бастааннай бэрэстэбиитэлэ Анастасия Николаевна Божедонова кэлэн ыалдьыттан барда. Мин кинини көрсөн абыайах ыйытыга эпизиттиригэр көрдөстүм.

— Анастасия Николаевна, туох сыаллаах-соруудаах кэллэңи?

— Нам улууһа чугас, суола-ниһэ үчүгэй буолан, сотору-сотору тахса сылдьааччыбын. Бу сырыыга нуруот маастара Анна Зверева ыгырбытын кэлишим. Чогуу сыалым дьин, бастааһынан, эһиэхэ урут-уруккуттан француз тылын үөрэтэллэр, онон октатан саха-французкай оскуола тэриллэбит. Оскуола тэриллэһигэр мин сүрдээх интэриэстээх эмин уонна кыратык да буоллар көмөлөспүт курдук санаабын, салгыы таһаарыылаахтык үлэтиригэр баҕарабын. Иккиһинэн, манна дьин кэргэн, дыахтар көмүскэллээх, өйөбүлүлээх буоларыгар политика манна ыгыттан, суверенитет кэмнэригэр Макарова салааһааччылаах отдел бастынар истэригэр сылдьыбыта. Ол иһин мин манна кэллэбим аайы көрсүһүүгэ дьон миһигитэн тугу эрэ саҕалай, бэйэлэригэр туох эрэ суолталаагы этиэхтэрин баҕараллар, оһиһин манна кэлэригэр наадалааһынан ааҕабын. Үсүһүнэн, бары билэригэр курдук, манна Матвеевтар даһыылар тулааһа, көрүүтэ суох хаабыт оһолору иһэр сыалтан детдом курдук тэрийбиттэрэ, онно мин сылдьар эмин, дьылларын уоттарын тутталларыгар көмөлөспүтүм. Оһиһин хайдах эрэ истигиһи саһыбын, киһилэртэн сылаас иһиһи эргэ дьылы, этэнгэ оһоллоһоро буолуо дьин ээрэһибин. Бүтэһи киһини нэһибин, иһим төрүттэрэ намбар, ол иһин бу дьини атаһым бэрт үчүгэйдик кэпэр.

— Ааҕааччылар бытыгар үлэбин-хамнаскын билиһиннэр эрэ.

— Америка Аляска штатыгар Анкоридж дьин куоракка «Хотугу форум» киһи секретариатыгар Саха республикатын бэрэстэбиитэлэнин баран үлэһэбитим 6 сыл буолла. Онно Саха сирин эр сыһааннаах проекттары олоххо киллэрэргэ элбэх специалисттар, студенттар кэлэн үлэһиллэр, бу проект олоххо кирииллэригэр, үбү-харчыны тыһырыыга көмөлөһөбүн. Америка, Канада дьини үөрэнэ, үлэни кэлиэн баалаахтарга докумуон, виза булуутугар, толоруутугар көмөлөһөбүт.

— Билигинги ыччаты туох дьин сыаналыгыңи?

— Билигинги ыччат харса суох, кыраттан ингэн турбат, кээнэн быһыыта-майгыта аһыабыт курдук. Ол ыһан баран, итэһэс-быһаас эмиз элбэх курдук, билигин даһаны арыгы иһээчи, үлэтэ суох сылдьааччы элбэх, бу биллэн турар хомотор. Сотору таһыта «ykt.ru» чатка кириэ сылдьыбытым, кыыс, уол сыһааннаһыларыгар киһи дыксинэр боппууостара тахсаллар ахан эбит. Уолаттар кыргыттары элбэххэ буруй-

дууллара эмиз оруннаах курдук. Манна иһтэр, өйдөтөр үлэ барыан наада эбит дьин санаатым.

Эһиэхэ тахсинаан айаннаан кэлиим, элэҕдэһин сүрдээхтэр, суоппар кэпсиринэн дыахтар былааска тахсан эрэр издээни онорон ээрэ эбит. Ону мин дыахтары буруйдаабакка, эр дьон бэй-

лааһын үөрэнээччилэрэ учууталларынан көрүстүлэр.

Анастасия Николаевна үгүс, суолталаах темаларга тохтоон, арыт толкуйдатар да холобурдур эһаҕатан кэпсэтиини бэрт интэриһинэйдик ыһытта. Ол курдук, французкай тыл англйскай тылтан ачыгыһа суох орууллааһын, үөрэнээччилэрэ бу тылтан матарар сатаматый, хайа да омук тылын үчүгэйдик үөрэттэххэ хаһан баҕарар, ханна баҕарар туһалааһын эттэ. Финн омуктары холобурадан туран, хаачыстыба бэлиэтин илдэ-

Редакция ыалдьыта ЫРААХ — ЧУГАС АЛЯСКАТТАН

эбит өрө тахсыт, кытаатын дьин, нэһилэ онон эрэ быһынан кэлиим. Ол тахсис өссө мин киммин, туоххун билбэккэ кэллэ, дыаһалта иһин эр кэпээн визиткабын биэрбиппэр биһирдэ «оок» дьин эрэ хаалпа. Ону мин өссө

киммин эппитим буоллар улахан мөкүөр тахсара хаалпа.

Ыччат үөрэхтэммитэ олус үчүгэй. Ол эрээри, соһучу, босхо кэриэтэ, улахан политика, үп-ас алмаастан кэлэр кэмгэр, правительство, президент, республика салаататын өйөбүлүлэринэн үөрэнэн баран, билигин бу маньык үчүгэй дипломнаах киһи үлэм суох сылдьабын дьин сэлэһиннэни баарын көрөбүн, бу олох сыһаа. Үөрэхтэммит ыччат тугу да, кими да билбэккэ тутта үрдүк хамнаска, дуоһунаска тардылар, кытыы сиргэ, кыра хамнаска барыан баҕарбат. Дьингизин кыра дуоһунаска, кытыы сиргэ үлэһирэ төттөрүтүн олоһу, дьону, үп-ас тыһырыллытын, хантан кэлэрин, үлэ-хамнас хайдах быһаарылларын билэригэр туһалаах. Уонна дьэ, бу ыбыт, билбит уопутугар олоһуран салгыы табыстын дьин санаалааһын.

Үөрэхтээх, дигломнаах буоллаһына, сүүрдүн, көттүн, буллун-талпын, бэйэтин олохун оһолуһунун — бүгүнтү ыччакка мин маны этиэхпин баҕарабын.

— Ыйтыларбар эппитин иһин баһыыба, таһаарылаах үлэни баҕарабын.

Бу кэнниттэн Анастасия Николаевна нуруот маастара Анна Зверева үөрэммит Хатыҥ Арыы оскуолатыгар ыгыран ыалдьытатта. Киһилэри кытта М. Д. Кокарева, үөрэх управлениетын начальнига В. Н. Дьяконова, үөрэх управлениетын сүрүннүүр специалиһа В. П. Иванова барса сырыттылар. Күннэтэ кэлбэт сэдэх ыалдьыттары оскуола 9, 10, 11 кы-

сылдьар омук аатын ылар курдук үлэһир-хамсыыр ирдэнэрин бэлиэтээтэ. «Хотугу форум» үгүс эппиттээх үлэтин таһынан календарь онорон таһаарар эбит. Быйыгы сыллаах календарь от ыйынаабы лиһигэр билиги улууспуттан Ваня Эверстов уруһуһа уонна англйскайдыы суруга кирибит, календары илдэ кэлэн Ваня баҕар эһирин дьин тириэртэ. Киһи тугу да билбэттэн чаһыһа суохтааһын, киһини олох, үлэ үөрэтэр дьин дьин ис хоһоонноох тылларынан кэпсэтинн түмүктээбитэ.

Анна Зверева үөрэнээччилэргэ А. Н. Божедонованы туох сыалтан аһалтытын маньык быһаарар: «Мин поэт Таллан Бүрээ үөрэмминим. Киһи дөрүн-дөрүн саха литературатын биллиилээх суруйааччыларын ыалдьытатта аһалар этэ. Киһилэр билиэххэ олохторун-дыаһахтарын, хайдах суруйааччы буолбуттарын кэпсиппэрэ. Онно саһыыр эмин — киһилэр эмиз билиги курдук кыра дэрэбинэһэ төрөөн, улаатан, үөрэнэн, бэйэлэрин кыахтарынан, бабаларынан суруйааччы буолбуттар эбит дьин. Ол аата, билиги даһаны үчүгэйдик кыһаппан үөрэнэхпитинэ ыра санаабытын толорор кыахтааһытын, чаһыбакка иннибит хоту баран иһиэхтээхпитин өйдөөбүтүм. Мин, чуолпан, бу сыалтан Анастасия Николаевнаны эһиэхэ ыалдьытатта аһаллым, киһи кэпсэтин истэн, киһини холобур огостон олохтот суолун онгостун дьин».

Марина Дмитриевна А. Н. Божедонова ба Нам улууһун дыахталларыгар аһаммыт «Далбар Хотун» сурунаагы бэлэһээтэ. Үөрэх управлениетын начальнига В. Н. Дьяконова өссө студеныы сылдьан, СГУ омук тылын салаатын бүтэһи курсугар госпрактикатын, оччолорго Анастасия Николаевна Дьокуускай куорат 14-дээх оскуолатыгар үлэһирэ, киһиэхэ барбытын, маннагы уруоһун аһаннааста. Учууталы, наставнигы үлэтинэн киһи туттарын эттэ. Үөрэх управлениетын сүрүннүүр специалиһа В. П. Иванова үөрэнээччилэргэ бэйэтин төрөппүт оһолорун холобурдарыгар олоһуран туруоруммут сыалгытын ситиһэргэ дьулуһун дьин кылгас этитин түмүктээтэ.

Ыалдьыттар И. Е. Винокуров музейгар сылдьан баран, салгыы Партизан орто оскуолатыгар айаннааһылар. Онно эмиз бу курдук истиги, иһирэх көрсүһүү ыһылыгытыгар саарбахтааһыны.

Л. УВАРОВСКАЯ

Учууталлар XI съездин көрсө

ДИРЕКТОРБЫТ — СЪЕЗД ДЕЛЕГАТА

Ийэм үөрэх управлениетыгар үлэһир, сотору таһыта учууталлар съездэ буоларын туһунан кэпсээбитэ, онно билиги улууспуттан 19 учуутал барыахтааһын эппитэ. Олор истэригэр мин үөрэнэр гимназиян директора Попов Валерий Николаевич баар.

Валерий Николаевич Намга гимназия тариллэһиттэн директору-нан үлэһир. Киһи ирдэбиллээх салайааччы, эппит тыһыгар турар. Икки сыллаарыта билиги аан бастаан гимназияга үөрэнэ киһирэбитигэр, саҥа спортзал, переход, спортивная площадка тутуохтот дьин линейкага эппитэ — ол барыта олоххо киһирэн ээрэ.

Аһыт үөрэх дьылыгар гимназиябыт 10 сылын ылбыта. Үбүлүөйгэ кэккэ сылларга оскуоланы бүтэрип выпускниктар кэлэн ыалдьыттаабыттар. Киһилэр директорбыт аатыгар элбэх махтал тыллары, араас үрдүк үөрэххэ киһирэллэригэр гимназияга үөрэммиттэрэ туһалааһын эппиттэрэ. Кырдык, билиги гимназиябытыгар учууталлар үчүгэйдик үөрэтэллэр, араас элбэх интэриһинэй үөрэтин буолар, куруһуоктар да аһыага суохтар. Үөрэнээччилэр Саха сирин таһынан олимпиадаларга, конференцияларга кытталлар. Валерий Николаевич биһир сөбүлүүр дьин тыһынан хаартыскага түһэри буолар. Араас бичээрдэригэр, муньахтар-бытын хаартыскага түһэрэ сылдьар буолааччы.

Мин директорбар өссө таһаарылаах үлэни, кытаанах доруобуяны баҕарабын. Съездин кэлэһинэ, туох кэпсэтиһин буолбутун билиэххэ кэлэн кэпсээргэ дьин саһыбын.

Тома ИГНАТЬЕВА, гимназия 7 «а» кылааһын үөрэнээччигэ

АППААНЫЛАР ДЬЭ КҮННЭЭТИБИТ

Улуу Кыайыны 60 сыһынан сибээстээн уонна политической, государственнай деятель, биһир дойдунулаахпыт, убаастыыр убайбыт, өрүү киһи туттар киһибит И. Е. Винокуров төрөөбүтэ 110 сыла туолуутун көрсө бөһүөлэһитигэр үлэ бөһөтө ыһытыһына уонна ыһытыла турар.

Быйыл муус устар 27 күнүгэр 220 миһэтээх, иһи мэндиэмэнээх таас оскуола бастааһы баһылыт түһэр үөрүүлээх күнэ буолбута. Манна республика салайааччылара В. Шлыров, Е. Борисов, А. Акимов уо.д.а. аһттар тахсантыл эппиттэрэ. Бу күнү аһааһа, тыһыыты, оһүрдүнэн оскуола сүүһүнэн үөрэнээччилэрэ, нэһилик оһолтоохторо сыбааһы түһэриниһэ характарынан көрүнүрү-көтүү бөһөтө буолта. Билин оскуола иһи мэндиэмэнэ тутултан бүтэн ээрэ. Оскуола тула өттө үчүгэйдик дьаһаһыны, аһн подсобнай тутууларын оһолтууларлар.

Аппааныттан Нам селотугар дьэри аһаһыт суолланьыт. Бөһүөлэһит хаба ортотугар кулууп киһигэр фонтаннаах Кыайыны скверин тутан балаҕан ыйын 3 күнүгэр үөрүүлээх быһыыга-майгыга аһытыла буолбута. Саһн устата бөһүөлэһиттарыгар турба устунуу ыһытылаһа оһуруоттарыгар, хорутоһулардарыгар уу куттаран, таһас-саһсууһан, дуһтананнаһа аһыраһылар, нэһилик салааттарыгар махтаньылар улаһан. Хайа уонна улууһа аан бастааһынан аһырдьаһыын 29 күнүттэн таас баһык-пыл үлэһэн, сууһан, паарданан аһыраһан ээрбит. Баһыкка коһеһарынан Винокуров Константин Константинович, баһыһынан, таһон аһылааччынан Винокурова Антони-на Егоровна 18 сылларын үтүө суобастаахтык, эһиһэ суох үлэһэн ээрэлэр.

Н. ГАВРИЛЬЕВ, Аппааны сэл.

Кэрэ эйгэтигэр

«КИННЭ КУРДУК СЭРГЭХТИК ОЛОРОБУТ»

«Сардага» кинотеатр улууспут биһир саамай көстүүлээх, тутуах тэрилтэ. Биһир күн киһилэргэ ыалдьытаттым. Директор Вера Дмитриевна Попова үөрэ көрүстэ. Сыһыа кэпсэтибитигэр киһирэбит. Вера Дмитриевна 2008 с. дьэри сүүрүн үлэһи сылдьар программаларын кэпсээтэ. Ол курдук бу программа олоһуран кинотеатрга өрөмүөн ыһа сылдьаллар, манна саҥа, сонун көстүүнэн кафетерий баар буолуода. Оччор эрдэ кэлбит киноманнар кофе, чэй иһэн биһирэмни билбэккэ аһарыахтара. Киһиһилэлэрин, аппараталары, акустикаларын уларыһыттар, онон «Долби» тыас-уус холбоомут. Икки оһону киномеханик идэтигэр үөрэттэрибиттэр, киһилэр, номнуу үөрэхтэрин бүтэрэн идэлэринэн 2 Хомустаахха, Модукка үлэһи барбыттар. Быйыл 5 оһо аһал хамыһыһаҕа собеседование баран, культура начальнига А. В. Кириллин кыттытыһынан үөрэххэ ыһыһыттар. Киһилэр кэлэн эмиз нэһиликкэригэр үлэһиэхтэрэ.

«Лена», «Киһи» кинотеатрдары кытта дуоһаардаһан биһиргэ үлэһири ситиспиттэр. Кыралаан киһиэ устуутунан дьарыктанар дьон үлэтин хомууяллар, салгыы кинофонда тэрийиэхтэрин баараллар. Бөһүөлэһиттэр уһунуаһтар, хардарыта субэ-ама бэрсиһэллэр, бэлиэ күннэри, бырааһынньыктары биһиргэ тэрийэн сэргэһиһэллэр, үөрүүлэрин үкэстэллэр эбит. Саамай суолталааһа СР госкинохранилищета таһаарыт «Люди за кадром» дьин киһигэтигэр киһиэ эйгэтигэр улууспутугар өр сылларга эһиһэ суох үлэһэбит ветераннар киһирбиттэрэ буолар. Оһон ветераннарын үйэтипиттэринэн киһи тутталлар.

Салгыы кинотеатр сүүрүнүүр специалиһа Анастасия Степановна Заблоцкаяны кытта кэпсэтиим. Саҥа сезон балаҕан ыйын 7 күнүттэн сараламмыт. Киһилэри ДВД плееерынан көрдөрөллөр. Кэһиһи кэмгэ саһалы киһилэргэ интэриэс үөскээбит. Ол курдук «Сахафильм», «Алмазфильм», «Туймафильм» киһилэрин көрдөрөллөр эбит. Алгыһыһа «Алмазфильм» устугубт «Куот» дьин киһини көрдөрүөхтэрэ. Бу этиллибит студиялар ый аһын биһирдэн киһиэ премьератын көрдөрүө дуоһаардаһыттар. Ол курдук «Бальсакт», «Тропа смерти», «Не смотри назад», сэтиниһэ «Манчаары», салгыы «Таттаам мүччүргэнээх сырыылар», «Ильмень үрдүнэн туруйалар» көстөллөрө куутуллэр.

Киһиэ эһиһиһинээх сылдьыта кыралаан үрдээн ээрэ. Нэһилээ үһүс күнүттэн, сэрдээтэн саралаан сеһастар саралаан бараллар. Билиэт сыһаната улахан дьонго 50 солк, оворлоһо 30 солк. Киһиэ эрэ көрдөрүүнэн дьарыктамматтар, араас тэрэһиниһири, ыччакка аналлаах дискотекалары ыһыталлар. Киһилэри темаларынан наардан көрдөрөллөр. Психологической, толкуйдатар киһилэр кэһилэригэр көрөөччүнү кытта хардарыта кэпсэтиһин, санаа атаһаһыта ыһыталлар. Кэммиттэн кэмгэр доруобуя харыстабылыгар, саастарын ситэ илик оворло буруйу оһорууларыгар сыһаннаах киһиэһин лекциялары, аһал сеһастары көрдөрөллөр. Нэһиликкэригэр сылдьан саҥа киһилэри көрдөрөллөр.

Саһык, сайыһыгы сезоннары саһалы киһилэригэр түмүктээбиттэр. Иһиһиһин саһалы киһиэ фестивалын онорор былааннаахтар. Пленканан киһиэ устаааччылартан сайааһа хомууяллар. «Энциэли хочото-Саргылаах дойду» документальнай киһиэ талбыттар, манна араас сылларга ыһытыллыбит ыһахтар, хомууу, ыһы үлэлэр, сарии ветераннара, баһыг дьаркалар туһарынан кэһиһэр. Оһон иһиһи сылларга киһиэ эрэ көрдөрөр эбит буоллаһытына, билигин олоһу кытта тэһгэ хаамсан, устар, көрдөрөр эйгэ бары таһынарыгар үлэһэһэбит, киһилэр киһиэ курдук сэргэһи оһолорбут дэһэллэр.

Л. АЛЕКСЕЕВА

Доруобуя харыстабылын сонуннара

БЭРЭБИЭРКЭ ТҮМҮКТЭННЭ . . .

Балабан ыйын 15 күнүгэр киин балыыһа кылаабынай араһын солбуууааччыта Татьяна Габшышева уонна улуус педиатра Фения Михайловна сотуруутаабыта Нам улууһунаабы доруобуя харыстабылын үлэтин МЗ РС комиссиятын салайааччы Г. Дранаева кэлэн «Реализация Закона РФ № 131 об оказании первичной медицинской помощи на участках» дьон үлэтин сизтэрэн бэрэбиэркэ онгорбутун туһунан эмчиттэргэ информация онгордулар. Манна киин балыыһа 1 Хомуустаах, Үөдэй участкавой балыыһаларын материальной-технической базатын организационной-методической, лечебной-профилактической көмө, эмп-томп хааччылыыта уонна үп-харчы боппууостарын көрөн-истэн бардылар. Ол курдук 520 штатнай мизэстэ 492 киһи үлэтир, үлэһитинэн хаачыллыыбыт 94,5%. Онтон 59 врач, 218 орто медперсонал. 70%-на врач, 64% орто медперсонал сертификаттаах, олортон 25 врач, 129 орто медперсонал категориялаахтар. Эмп үлэһиттэригэр байыаннай учуокка эпизиттээх киһи аналматта, гражданский оборонага үлэ былаана суох.

2004 сылга киин балыыһа стационарыгар 33 киһи өллө, олортон бири да киһиэхэ патолого-анатомической арыянан көрүү оноруллубатабын сыһанан үлэһиттэр. 1 Хомуустаах, Үөдэй участкавой балыыһаларын итэстэригэр септөөх ыһыы-кэрди онгордулар. 122 Ф3 сизтэрэн чэпчэтилээх эминэн хааччылыыга бэрэбиэркэ түмүгүнэн улуус 4 эрэ нэһилигэ - Нам, 1 Хомуустаах, Хатырык уонна Көбөкөн босхо эминэн хааччылла ололорлор. Атын нэһиликтэр киһигэр эрэ баран эмп ылар кыахтаахтар. Учаастар аптекага кэмизгэр септөөх сыйааганы түһүрбэттэрин ыйдылар. Түмүккэ Нам улууһун эмп тэрииттэлэрэ материальной-технической базалара санитарнай-эпидемиологической ирдэбилтэ эпизиттээбэтэ билинэ, туһанылла сылдьар оборудование туттулуута 70%-га тэтигээр. Киин балыыһа профилактической, лечебно-диагностической, административно-хаһаайыстыбаннай, финансовой үлэтэ септөөхүнэн аабылына. Кадр отделын үлэтэ итэстэстэ билинэ. Байыаннай учуот мөлхөтүк ыһыллар. Араас балаһыанньалар, дуоһунастар инструкциялар подраделениеларга ситэри тирдирдирбэттэр. Санитарнай транспорт үлэтэ ситэтэ суох тэрииттээх. Улууска «Комплексные меры борьбы с алкоголизмом, наркоманией и токсикоманией», «Охрана материнства и детства» комплекснай программа ыһырыллыбатах. Бу ыһырыллыыт итэстэри турарыга быһаарыы ыһылына. Муньаахха суньунэн бэйэлэрин санааларын педиатр С.И. Никонова, клинической лаборатория сибидиссээ М.С. Окочешникова, терапевт Е.А. Шестакова, улуус муньаабын депутаты А.С. Куличкина этилэр. Босхо эминэн хааччылыы боппууоһа улахан болгомтобо ыһылына, онно нэһиликтэ баар эмп тэрииттэлэрин эпизиттээх эмчиттэрин аһан 1-2-3 группалаах инбэлииттэр, ветераннар, 3 саастарын туола илик оҕолор, элбэх оҕолоохтор, сэри оҕдооболоро, Чурапчы келүүтээхтэрэ уо.д.а. хабылынылар. Маны таһынан 28 араас ыарыларга диспансернай учуокка турар, өрүү эмлэч наадыар дьон эмп тэрииттэригэр кэлэн босхо рецепебы суруйтаран хааччаба суох эмтэниэхтэрин сөп. Саха Республикатын правительствотын 35 №-дээх ыйааҕар олобуран республика бюджетиттан Нам улууһугар босхо эминэн тыыл ветераннара уонна репрессияламмыт дьон, «Нам улууһа» МТ бюджетиттан 3 саастарыгар диэри оҕолор, 6-гар диэри саастаах элбэх оҕолоох ыаллар, кыра ахсааннаах норуоттар хааччылааллар.

Альбина КУЛИЧКИНА, Хатырык

Такара сэрэҕи таптыыр...

ХАРАҢАҔА ХААЙТАРЫМАН, СЫРДЫКТАН МАТЫМАН...

Харах... Харах киһи олоҕун сиркилэтэ дииллэр. Киһи хараһын быһыытыттан, өнгүттөн бу киһи хайдаһын быһаараллар дииллэр. Оннооҕор ис туруккун хараххын көрөн олорон быһаарааччылар баллар. Аны туран үөрбүт, хомойбут, кыһыһырбыт, таптаабыт харах көрүүтэ атын-атын. Хайа уонна үчүгэй харах киһи дьүһүнүн тупсарар бири уратылаах.

Хонун иһиттэн саҕалаан улуунун иһин, төрөөбүт Сахаг сирин, ону аһан араас омуку улуу куораттарын дьонун-сэргэтин көрүү олоҕун устата төһөлөөх умнулубат түгөнүэри иһэрэрэ буолуой? Киһи олорон аһар үйэтигэр төһөлөөбү суруйан, аһан аһара буолуой? Ону туох ааттаах суоттуой?

Онон киһи хараҕа туох да наһаа улахан оруоллаах. Дьэ онук суолталаах харахтыгы төһө харыстыыбыты? Суох! Онуоха элбэх араас биричиинэ элбэх. Холобура, күнү күнүктээн компьютерга үлэһэни, оонньоонун, телевизор, видео көрүү, наһаа суруйуу, аарыы. Аны оҕолорбут оонньоулларыгар кумаһынан, буорунан ыһыһаллар, ону-маны эһэллэр, ыччаттарбыт аһы түстүлэр да харах харахтарын басыһаллар. Күп-күөх бөскөчү испит харах кытарбыта, ыалдыбыта дьаалаатынан аһар. Көрдөрөөччү, эрдэ эмтэтээччи аһыах. Ол түмүгэр сыл аайы харах араас ыһырытынан ыалдыааччы элбээн иһэр. Былыр тиини харахха ытар сыгы харахтаахтар бааллара үһү. Билигин онук харахтаах, араана, аһыах буолуо. Былыр харахтарынан ыалдыар дьон аһыах этэ, үксүлэрэ трахоманан ыалдыар этилэр. Мин эмиз трахомалаах үһүбүн.

Былыр оччолорго хайа алаас түгээр олоор дьонго киһилии эмп кэлиэ? Холобура, минигин үс төгүл сахалыы эмтээн тураллар. Маннай кыргили өлөрөн хараһым тулатын тонсугтарбыттар этэ. Онтон кыһыл талаһы уматан кыра сүмэһин сыһа түспүтүнэн харахпын соптуттар. Уһус эмтэниим, арай сайын үчүгэй байытык утуяа сыттааһына, ийэм эрэйдээх ойутан туруоран таһырдыа сизтэн таһаарда уонна туох эрэ тымныы иһэрэһинэн хараһым тулатын согто. Кэлин истибитим өлбүт киһи мыылатынан соптут үһү. Ол эмтири истиэ дуо? Хата, аһыһый утаан төрөөн, күн бүгүннээнгэ дылы эмтэнэн бачча көрөрдөөх сырыттарым.

Оо! Онуоха холоотооххо билигин эмп-томп эгэлгэтэ, омуку араас аппаратурага, сыл аайы билилэрэ кэнир анал врачтар, кыахтаах буоллаһына хайа баҕарар омуку сирдэринэн сылдьан, ким хайдах туох кыахтааһынан көрдөрөн, эмтэниэххэ сөп. Түөрт өттүн аһаҕас.

Аны бири кутталлаах глаукома дьон харах ыарыыта баар. Мин онук ыалдыбытым ыраатта. Куоратынан, тынан эмтэнэн, хаста да операцияланан, ол быһыгар туох кыалларынан харыстаммыта буолан, бачча кэлиин. Онон ол кэм устата врачтар субьэлэрин, араас этилэрин истибитим. Баҕар кимиэхэ эмэ туһалаарай дьон билэр-билбэт дьоммор тиридиэхпин баҕарабын, ылынаргыт-ылымаккыт байыт кэниэ.

Бу глаукома ыарыы утумнуур эбит. Онон аймахтарыгар көрбөт дьон баар буоллаһтарына, 40 саас кэниттэн хайаан да бөрөбизэркэлэниэхтээх эһипит.

Холобур, глаукомалаах киһи

бэргэһэтэ, кура, араас быата-туһаа холку буолуохтаах, онон хаан эргирэ хааччатына суохтаах. Наһаа уһунуку хараҕага сылдьыттан харах хаанын баттаһына өрө тахсар үһү. Утуяарбытыгар уоттаах утуяоохтаахпыт. Харах давленията тахсытыт кэмизгэр наһаа долгууо, кыһыһыра, ыараханы көтөбүө, саарбах хараҕа уокка аарыа, суруйуо, истэниэ суохтаахпыт, мээһэ төгкөйбөтүт. Онтон тымыр быстынан сөп. Харах давленията таһыстарына күлүк курдук харалар, эбэтэр сырдык уоттар көстөллөр, киһи төбөтө, хараҕа ыалдыар, көрөрө мөлтүүр.

Аһыыр аһыһыт эмиз көрөүхтээхпит. Кофены иһэр, наһаа тото аһыыр бобулар. Аһыы луугу, бизрэһи, хартыһынаы, кансиэрбэлэммит оғурсуну, туустаах балыгы сиз суохтаахпыт. Сылга иккитэ эмтэниэхтээхпит. Мээһэ түбэһиэх китайскай ачыккыны кэтии буортута өссө улахан.

Ханнык баҕарар ыарыһын эрдэ эмтэтиэххэ уонна тугу аһыһыларынан харыстаныахха наада. Оччоро ыарыы намьрыһар эбэтэр олох утуөрүн сөп. Мин хас да көрбөт буолбут дьон көрсөн көпсөтэ сырыттым, онуоха көрбөт харахха күн да сардагата көстүбөт, хабыс-хараҕа, хал-хара дииллэр. Хараҕа хаайтарыы, сырдыктан матыы. Өстөөхпүтүгэр да баҕарбаһыт дииллэр. Онон кытаатан оғолорбут хараһын харыстыаһыҥ, ыалдыан эрэр хараһы көрдөрүҥ, харыстаныҥ дьон кырдыаһа киһи быһыытынан эдэр дьонго баҕа санаабын тиридибин.

З. ЕГОРОВА, Нам сэл.

ОҕО СААС АХТЫЛҔАННААХ ТҮГЭННЭРЭ

Мин билигин 60 саасын лаппа аасыт кырдыаһа киһибин. Оғо сылдьан, үөрэх сылын кэниттэн, сайын барахсанга окко үлэлээн, үлэр үөрэммиттигин, үөрө-көтө доғордуу улааппыһытын санаатаһына, дууһам чэпчири, долгуһа үөрэбин.

САЙЫН — ОККО

Мин 11 саасыттан биригээдэрэ окко үлэлэбим. Бастагы сылбар Маня Татариновалыын повардааһыһыт. Элбэх үлэттэн бири эгэр буоллаһа — бириди киһинэн аһылык ведомоһын оноруу — мин эбэһинэһим. Үлэһит ыһа төһө аһыһы, лэһпэһэһи, эти сизбитин түмэбин. Мин буоллаһына ону аһара баран, төһө туһуу, чэйи ороску-оттаабыһы кытта суруйар үһүбүн уонна өссө анныгар «Соловьев Уйбаан 180 тордуһа чэйи отуута истэ, ходуһаа оннооғор элбэи иһэр», — диэһиппин күтүтүм Николай Иннокентьевич Феоктистов уонна сааһын тухары бухгалтердаабыт Эверстова Варвара Афанасьевна кэлин мин үлэһит буолубум кэниэ кэпсиппэр, күлсэллэр этэ. Ол отчуотум тэтэрээтэ колхоз бухгалтериятыгар түһэрин, ааһа-ааһа күлсэн эрдэхтэрэ дии.

Иккис сылыттан бугул түгээр харбаһын, муньуу, бугуллаһын курдук үлэлэргэ үөһэ таһаарылыы-быгымы. Мүүкэлиин (Дмитрий Дмитриевич Черноградская) Ойбон Эбэ дьон сиргэ от муньуу, бугуллау-бут. Иккис омурданга олус итиһэр, сүрээлдиһит, кылаабыт. От быһыһан кириэн, күөлбүтүгэр сөтүөлүбүт уонна тахсан бугула-бут күлүгэр утуяан хаалабыт.

Омурданга таһыстаһытына «Төһө бугулу туруордугут?» — диэтэхтэриһа, төһөнү эр диһит уонна онтукабытын киһиһэнгэ диэри ситэрээри тэтимиттин түргэтээтэ-бит, кэпсэтэрибитин аһыатабыт, онон сиз былааммытын ситиһиннэрэбит.

Саамай үөрүүлээх түгэн — кэбиһи. Манна биригээдэ киһитэ ба-

рыта бири сиргэ түмсэр. Бугулла-ааччылар, утаһы утаааччылар, оғу сизгээччилэр, кыдамаһыттар — бары куоталаһыы бөҕө буолабыт. Ол сағана от үүнүүтэ өлгөм буолан, алаастарга элбэх кэбиһилээх оттор туруоруллаллара. «Табалаах» дьон улахан алааска 60-70 от ба-чыгырыһа! Ону көрө-көрө биһиги үөрүү бөҕө буолабыт.

Мин Яковлев Васкалыын пааралаһабыт — мин оғу сизгэбин, бугул түгээр харбыахтаахпыт да, Бааска: «Эн наһаа бытаангыһын уонна оту хааллараһын», — дьон барытын бэйэтэ онгорор — бугулу тиз-эр, харбыыр. Бэйэтэ да олус түргэн тутуулаах, үлэһит баһыы өрө этэ. Ол онугар мин айаһым хам буол-баакка аахпыт киһигэрбиттэн, көрбүт киһигэрбиттэн кэпсиппин.

Ардах кэмизгэр от охсон, инчэ-бэйдии муньуу, сийлэс утабыт дьамаһа. Биригээһирбит Алексей Михайлович Татаринов оғолоро улахан дьонтон туһунан кэпкэлэ-һиннэрэ туруоран, охсорго үөрэтэр. Өр гыммакка түргэник үөрэммит-пит. Бары анал хотуурдаахпыт. Саараптаан, сиз балай эмэ охсубут быһыылаах. Ол сылдьан кыргыттар баҕаттан куттанан, ыһыы-хаһыы бөҕөнү түһэрбит, хотуурга оһол-лоноору, атыттары оһоллору мөҕүллэбит. Саамай сордооғор — ол оппугун дьамаһа угуу. Дьэ онно баар — баһа элбэҕ. Инчэриг оту кытта үрдүбүтүгэр түһэн, хоонь-убутугар да кириэн, ытабыл-соғо-бул бөҕө буолабыт, оттон атаһыт анныгаар... — киһи этэ да барбат. Ол иһин сордоғор уолаттары тэпси-игэ туруортарабыт. Кэлин сийлэһи сир үрдүгэр кэбиһэн онгорор буол-буһпуг, ол үчүгэй этэ. Сийлэстэм-мит от аттынан аастаһа — дыр-гыһан наһаа үчүгэй сыт буолара. Кыһын ол сийлэстэр сүөһүгэ абы-раллаах, элбэх битэммитиннээх аһы-лык буолан эрдэхтэрэ!

Киһиһэ үлэ 8-9 сааска бүтэрэ. Кэлээт, аһаат, волейболлуубут, са-сыһа о.д.а. оонньоулары оонньоу-бут. Эбэтэр кутаа тула олорон аах-

пыт киһигэрбиттэн, көрбүт ки-һилэрбиттэн кэпсипит. Ону улахан дьоммут эмиз истэллэр. Сор-доғор бэйэлэрэ остуоруһа, былыр-гы сөһөннэри кэпсипиллэр. Учуотчу-пут Кирсан Петрович Винокуров күннэри үлэни түмүктүүр, «Мол-ния» листогун таһаараллар. Онно «Черепаһа» олоғумаары аахсыы бөҕө буолабыт. Сарсыһыт үлэни былааннаан утуяабыт.

БУЛУУБУТ

Күһүөрү, кус оғото көтөрө чу-гаһаабыт кэмэ. Биридэ үлэттэн кэ-лэн иһэн, Федя (Федор Иванович Новгородов): «Анараа алаас күөлүн баран көрүөүгэр эрэ, кус оғолоро улааппыттарга буолуо», — диэтэ. Сүүрэн тийдибит — кус оғотун са-һага бөҕө. Мас ыһылыбыт. Уолаттар күөл көнүө тоһуйаллар, биһиги ыһыы-хаһыы бөҕөнөн, ууну, оту охсуолаан, күрэтэбит. Балай эмэ элбэх кус оғотун, сыһа бэрдэрэн бири ийэ күһү өлөрөн, дьизэлэри бүтэн көрдүбүт — күөлбүт таһы-гар мотоцикллаах икки киһи кэлэн тураллар. «Хайа, тугу гына сылдь-аһыт?» — диэбиттэригэр биһиги дьон күө-дьаа кэпсэтибит. Уолат-тарбыт киһиргээтилэр да быһыы-лаах. «Аны итинник гыһыман», — дьон баран дьоммут отуубутун ый-даран, көтүтэ турдулар.

Кэлбипит — дьоммут «кус си-эһипт» дьон үөрүөхтээгэр, мөҕө то-һуйдулар. «Воломочунайдарга дьэ эбэ-саба кэпсэбиккит дии. Ыста-рааптыыллара буолуо», — дьон куттаатылар.

Дьэ ити курдук күө-дьаа, үөрүү-көтүү, үлэ-хамнас доғуһул-ланан хаарыаннаах оғо саасыт наһаа да үчүгэйди аасыт дьон астына, доғуһа саныыбыт, биһи-ги кырдыаһа көлүөнэ. Үлэ уонна коллективнай үлэлээһин киһини элбэххэ үөрэтэр суолталаах, ону умнаары «бэйэни бэйэ салаһыһы-та» дьонгэ кириэри иһиһитин өрө уунарбыт хайдах түмүктээх буола-ра биллибэт.

Е. НЕУСТРОЕВА

Кырдыаһастан сүбэтин...

ТУТААХ ХААЧЫКАТА

Өрдөөбүтэ өссө совхозтар саамай үгэһнээбит, үлэ-хамнас тигиһэчи бара турар кэмизгэр кэтэх хаһаайыһытаалаах дьон совхозу кытта оттоо-буот отун аһары совхозка туттарар кэпсэтилээх харыһылыбыт дүөдэ аһы, сүөһү арыһылаан мэччийбэтэх уутун отун ичигэстэһэн оттоон тут-тарарбыт. Ол сағана бугулу үөрбэс сүтэн кэбиһиллэрэ. Мин биридэ мэчи-рэн сүөһүтэ хаалларбыт Мэнэлээх дьон кыраһый алаас уутун отун Лари-онов Прокопий Николаевич-Тутаах дьон кырдыаһаһыт илин-арғаа табе дьон аһардаһан оттообуппут. Олус бэтиэхэлээх кэпсэһнээх кырдыаһа этэ. Киһи уонна атын да кырдыаһа, аһа саастаах табаарыстарым туста-рыһан кэники кэпсизм. Билигин мин оһоньор ол сағана саға айбыт ным-матын туһунан билиһинэриэх тустаахпын. Ол саһтан ити нымма сиз та-рғанна эрээри, телевизорга көрдөххө сорох сиргэ иккилии киһи хаачыка-лыы сылдьар буолааччы. Ити олус улахан бугула сөп. Мин кэпсир ныммабар бири киһи кыайар орто бугул оһоһуллар. Дьэ, ол оһоньоруна-ан бугуллары сиз балайда кэчигирэттибит. Оһоньорум сарсыарда фер-маттан оғу уларсыах буолан барда, минигин наһылыгы оғу иллэһийдэ-һинэ туттар гына эбит кэниттэн кэлээр диэтэ. Сарсыһыгар кэлбитим Бо-рокуопайым чэйдээн сыһаа олоор эбит. Бири ортокуй оту туруора охсубут, өссө күрүө маһын бэлэмнэн эрэр эбит. Ханнык да көлө чугас баара көстүбэт.

— Хайаа! Оккун кэбиһэн бүтэрэ охсубут эһикки дуу?! Хайа көлөһ ханнаһыт? Ылан бара оғустулар дуу? — дьон мин өрүкүһү бөҕө.

— Ат ити баар. Көрбөккүн дуо? Мунуһа баһан туруорабын дии, — дьон ампаар мунуһугар өйөнөрүлүбүт, ортолорунан атырдыах чомойун курдук чобойдоох икки кыдама маһын суонун саға суоннаах икки маһы ыһан көрдөрдө, — ити чобойдоох хаачыга оһоһунум, бортээхэй тарил буолла. Эн эдэр киһи туос төкөөнөн сылдьыан. Манан соғотодун соғодун. Көлө биэрбэттилер. Онон бугулларбын чуғаһын атырдыаһынан анһан үтүрүһэн иһэн, бээрэ, атырдыах уһугун уһатан бугул анһанан анһан, чомойунан көмөлөһүнэрэн состооххо табыллыһы дьон санаан ити бору-обалаабытым табылыһына, уонна оһоньорум мин бугулбуттан бири со-һон көрдөрдө.

— Хайа, доғор, аһаас рационализатор буолкун дии. — Ээ, туох арааснаатара кэлиэ. Арааснааттар дьон ыарахан үлэни үлэһэн баҕарбат сүрээс суох киһи толкуйдаан таһааран үлэтин чэпчэтэр киһи буолар быһыылаах. Холобур, мин ити бугулу үөрбэлиртэн саллан ити хаачыка толкуйдаатым ээ, — оһоньорум күлэн сап-саһархай хара-һын сийриктэттэ.

Онон чэ Тутаах хаачыкатын оһоһуутун кэпсипин. Икки устуука 2,5-3,0 м уһуннаах кыдама саға суоннаах кураһаах, үөн сизбэтэх титиригин суллуугун. Суон өттүттэн 70-80 см мээрэйдээн уһугун маһын сийниһгэс өттүн дьэки хайыһыһанаран, атырдыах чобойун курдук лабааны тоһорон сааһаһын, бөөрөгөтөн бороболоухаһыаһын сөп. Сийниһгэс өттүн ыһылачы суоран уһуктуугун. Чобойун наһаа уһун гыһнааһына тоғуон сөп. Наһаа туруору, эбэтэр, наһаа сыгыары буоллаһына бугулуһу ыһыларыйан хаалыа. Чобой бугул «этигэр» дириһник кириэхтээх, оччолуна хайдах да дуллаһаах сиринэн, сороғор чыһаас уулаах да сиринэн соһуоһа сөп. Бугул соғотох киһи соһоругар сөп гына оһоһуллар. Аһара улахан буоллаһына ыарахан, аһара кырата төттөрү-таары хаамаһа ноһооттоох. Өссө бири өйдөтөбүн: бугулуһу ара быстан хаалбатын наадатыгар бугулу уһуордаабыт үөрбэни илдэ сылдьан бугулуһу үөрбэлиринг ордук. Биһиги ити хаачыканы Протопопов Василий Павлович салайар ыччат-комсомольскай эвентугар олус таба туһаммыһыт. Мария Эверстова-Обутова кыһа Люция дьуөгэһиннэн, оту кэбиһэр тракторга анаан, стоговоз икки өттүгэр сөп түбэһэр гына, сүүрбэли-отуттуу бугулу хаачыканы таһан чөмөхтөөн, омурданга 2-3 оту кэбиһэрит. Ити хаачыка оһоһуутун өйдөбүт буоллаһына маһтал, үлөһ таһаарылаах буоллун. Өйдө, ити Салбан кырдыаһыһын Ларионов Прокопий Николаевич-Тутаах айыһыта — Тутаах хаачыката.

Макар ЖИРКОВ

Обүгэ үгэһэ умнуллубатын ХАТАН ХАТАТ АЛГЫС ҮӨТҮН САҢЫАХТЫН

Былыргы дьыллар мындааларыгар, урукку сыллар уордаларыгар саха омук даһаны, хоту дойдуну бары олохтоохторо даһаны хантан уоттан аһаан-сиэн, иттигинэн олохтооттарай? Ол сахтарга испинскэ суоҕа биллэр. Мындыр өй, олох үөрүйэҕэ быһаан эрдэрэ.

Дьэ, кырдык айылҕа оҕолоро уоту айылҕаттан бэйэтигэр ыалларга. Хататтаах, чокуур таастаах, кылаах сылдыр буолаллар. Хатат дьин - тимир ууһа анаан хатараан оҕорбут икки өттүнэн токурудаах тимир лоскуйа. Ол икки токуругар халын тирииттэн оҕоһуллубут саппыйаны итиннэрэллэр. Саппыйа кыаны угарга уонна уоту саҕарга анал тутулук буолар. Кьа дьин - хатын маска үүнэр кынаах. Ону тууранылан куурдан, сүллүгэстэн, имитэн оҕороллор. Онук оҕоһуллубут кыаны кырбаан кьра лоскуйдарга бэлэмнээн хатат саппыйатыгар угуллар. Кьа сиигириэ суохтаах, оччоро кьра да кьымытан куөдьүйэ тахсар.

Чокуур таас хайа тэллээр, үрэх, өрүс бээрэгэр муһуулулубут хабыр таастартан булдулар. Олортон ылан атын таһынан сиэрэ оуустаахына ордук элбэх кьым саҕылан тахсар буоллаһына, ол чокуур таас быһытынан туттулуон сөп. Чокуур таас эмиз хатат саппыйатыгар угуллар. Ити үс төрил бииргэ сылдыр буолаахтарына эрэ уот куөдьүтүллэр.

Булчут хоно-өрүү үүтэнигэр барарыгар аан бастаан хататын тарилан бэрийэр. Тон үүтэнигэ хабыс харанаҕа хойутаан кэлэн баран хататынан сатаан уоту сахпат буолаахына буорайдарын ол дьин. Онон былыр уол оҕону олох мулчүрүйбэт үөрүйэхтэригэр олус эрдэ үөрэтэллэрэ. Булчут сымса, үөрүйэх туттуулаах буолан хабыс харанаҕа хататын саппыйатыгын кьа лоскуйун, чокуур таһын таһаарар. Кьатын чокуур таһыгар сыһыары тутар, хататынан чокуур таһын сиэрэ охсон уот кьымын саҕар. Кьым кьыага түһэн буорулаан барар, ону сэрэни үрэн куөдьүтэн биэрэр, эрдэ бэлэмнэммит чараас туоска таһаан уматар. Туос умайда да хаппыт мастан бэлэмнэммит кьыччааһынын дьэ уотун оттор. Арай, бу булчут ыксаан харанаҕа чокуур таһын төлө түһэрдин, кьата буппүтүн эрдэ билбэккэ бэлэмнэммитэ буоллун - издээн дьин. Тохсууну томоороон тымыһыга аһынан иччитэх, тон үүтэнигэ уот оттон биэрбэтэ чачхы. Уот былыргы сахага олох салгыныта.

Былыр уол оҕо уон аһынын, кьыс оҕо уон алтатын туолла да ыал буолаар. Сүөһү-ас елүүлээн дьонноруттан арахсан туспа алааска балаһан туттан бур-бур буруо таһаарынан бараллар. Дойдубут барахсан дьингээхтик, күн айы били этэр түөрт уон түөрт моһоллорун туоруурга үөрэтэн эрдэрэ. Олортон биридэстэрэ, олус

суолталаахтара хатат эбит. Үлэлэрин-хамнастарын үмүрүтэн эдэр ыал балаһаннарыгар киирэллэр. Дьэилээх тойон хататын таһааран уот саҕан көмүлүөгүн оттор. Дьэ иһэ сырдыр, сотору кэмийэн балаһан итигэр, алтан чааннык оргуйар, күөскэ эт буһар. Дьэилээх тойон аһаан-сиэн, тоһо-ханан көмүлүөгүн куөдьүтэр, көхсүн сылытар, иэнин ититэр, иэйэхситэ имнэнэр, саха омук салһанар. Хатат иккис анала - быһах кьылаанын көннөрүү. Былыр дьоро кьизһэлэргэ атах эт этгэнэрэ, кьизһэ аһылыкка мас тэрнэлкэлэргэ кьырбас эт тэлгэнэрэ. Хатат баһылыга - дьэилээх тойон ойдоун, оҕолорун быһыччаларын ааҕа ылан кьылааннаан биэрэрэ.

Сайдыылаах үйэҕэ хатат анала умнуллан, «хатат» дьин тыл туох өйдөбүллээгин да билэр киһи аһыаата. Хаһан эрэ олохпутун араначчылаабыт, саха омук үгэ-сүктэр аал уотун иччилэринигэрэн сылдыбыт хататы биир сүдү түгэнгэ туттуоха баара. Аал уот иччитигэр сүгүрүйүү - саха омук түн былыргыттан этигэр-хааныгар иһэринэн үйэлэри туораппыт итэҕэлэ, айылһаны кьыта алтыһар үөрүйэҕэ. Ол иһин ааттаах-суоллаах Улуу ыһаахтарбытыгар, биллэр-көстөр тэрэһиннэрбитигэр Айбыт айылыларбытыгар сүгүрүйэр, үгэн-сүктэн көмөлөһөр кэммитигэр аал уоппутун айылҕа бэйэтин уотунан, хатат көмөтүнэн саҕыллыбыт уотунан оттоох тустаах этибит. Аны бу хататтыт былыргы үйэлэргэ бэйэбит сирбититтэн-уоппутуттан уһаарыллан ылыллыбыт болгун тимиртэн охсуллубут буоллаһына дьон өйүгэр-санаатыгар тийиитэ дириҥиэхтээх, Аан алгысчыттар айдарылаах тылларын алгыһа тиллмитиз буолуохтаах. Сахалык итэҕэли тэниттэччилэр, саха омук өйүн-санаатын (духовноһын) араначчылааччылар анаан-минээн үс сылы быһа, үстэ төхтүрүйэн туран үөрэтэн-уһуйан «Аан алгысчыт» аатын биһиги улууспутугар икки киһиэхэ иһэрдиһэр. Ол - норуот ырыаһыта, хомусчут-айааччы (импровизатор) Дмитрий Кривошапкин уонна айбыт айылыртан этитиитэ сылтан сыл сайдан, тыла-өһө иччилэнэн иһэр улуус культураһа уонна духовноска управлениетын төрүт культураһа методиха Владимир Николаев буолаллар.

Сирбититтэн-уоппутуттан булдуллубут тимирдээх таастан уһаарыллан тахсыбыт болгун тимир хантан булабыт? Былыр тимир содурууттан тизлэн кэлэн дэлэйэ илигинэ кьыһар кьыһалаах Улуу уустар анаан-минээн оҕостон туран тимир уһааран ылаалларын туһунан көпсөһүнэр үгүстөр. Ол тимирдэрэ аан дойдуга аатырар хайалаах Кавказ омуктарын булаатынай ыстаалларыттан хаалсыбата үһү. Нам улууһугар онук уустар төрөөн-үөскээн олон ааспыттара биллэр. Дьонун-сэргэтин, сириг-уотун чинчийэн булбутун-билбитин сурукка

тиһээчи Афанасий Прокопьев-Хоноһой Дүлүг уус туһунан «Таастаахпыт ахтылһана» кинигэҕэ суруйан турар. Ол улуу уус Чаакыйа үрөүгүтэн, «Таас ылар» дьин сиртэн тимирдээх тааһы оҕус сыарҕатыгар тизээн аралан, сэттэ күөтүнэн үрдэрэн анаан бэлэмнээбит көмөрүн куөдьүтэн, таастан тимирин уһааран арааран ылар эбит. Ол тимиринэн араас эгэлгэ туттар сэби-сэбиргэли оҕороро үһү.

Онук болгун тимирдэр кьра көһөкөлөрө биһиги музейбытыгар хараллан көрдөрүүгэ сыталлар. Бу тимирдэр музейга кэлбит историялара эмиз туспа. Салһан нэһилигин кьырдыас олохтоово, ветеран учуутал В. В. Эверстов урут оскуолаҕа учууталлы сылдан Салһан Өргөлөөтүтэн 3 км Ырбаһар дьин сиргэ оҕолору сырытыннара-көрдөрө сылдыбыт. Онно ампаар иһиттэн икки болгун тимир мөчөкөлөрүн булбут. Тимирдэр бастаан уһаарыллыбыттарынан сылдыаллар эбит, мөчөкөлөр биридилэрэ 5 кг курдук ыһааһыннаахтар. Ити мөчөкө тимирдэрин Василий Васильевич Намнааһы музейга аралан туттарбыта көрдөрүүгэ турар. Ырбаһар алааска күүһүнэн-уотунан, тимир ууһун быһытынан балайда аатырбыт Винокуров Иван Егорович-Мыйаа дьин киһи олохтоо эбит. Мыйааны кьыта, кьырдыан олохтоовуна, Василий Васильевич көпсөтэ сылдыбыт. Мыйаа көпсөһүнэн киһи куораттан тахсан иһэн Уедэйгэ Пахом дьин эмиз ааттаах-суоллаах тимир ууһа киһиэхэ хоһон ааспыт уонна болгун тимир мөчөкөлөрүн атылаһан ылбыт. Мыйаа сүүс сааһын аһан баран 1965 с. өлбүт. Киһи тимирдэри ааспыт үйэ санатыгар атылаһыт быһылаах. Атылаһыт тимирдэриттэн биир сүтэни охсубут. Олус харыстыр, сытыы бөҕө, уһаарыһар эрэ туттар сүтэҕэ эбитэ үһү. Ол сүтэтин Намна уһана сылдан Харлампьев Иннокентий Егоровичтаах дьонноругар хаалларан кэбиспит, балайда буолан баран төһөн киирэн ирдэһэн көрбүт да сүтэтин булбатах, сүтэн хаалбыт. Ол музейга көрдөрүүгэ сытар мөчөкө тимирдэр ханыларыттан оҕоһуллубут сүгэ, баһар, кимихэ эрэ сылдыр да буолуон сөп.

Нам улууһугар былыр тимир уһааран ылан уһамыт Улуу уустар олохтоо сылдыбыттары туһунан сөһөһүнэр бааллар. Ол айылҕаттан айдарылаахтар туастарынан билэр сааһырт дьоннор суруттаран, кэлэр көлүөнэҕэ кэс тыл хаалларалара буоллар үтүө суол буолуо этэ. Айылҕа сокуона тусхадыйбат, кэм-кэрдийтэ кэллэ да барыахтаах сиргэр бардахына сатанар.

«Болгун тимир» дьин өйдөбүлү Э. К. Пекарская бэйэтин тылдьытыгар «большая глыба железа; кусок расплавленного железа, железная руда первой обработки» дьин быһаарбыт.

Болгун тимиртэн охсуллубут хатан хатат сахпыт уотуттан куөдьүтүт уоттары иннигэр сөһүргэстии олон Аан алгысчыттар иччилэртэн көрдөһүүлэрэ, анаабыт алгыстара доммутун-сэргэбинин арчылыы, араначчылыы турдунар.

И. КРИВОШАПКИН, музей директора

Потребительскому обществу «Илгэ» срочно требуются на работу водители категории В, С, Д, бухгалтер со знанием программы «1С-бухгалтерия», товаровед, продавец для работы в магазинах с. Тютятцы, с. Намцы, техработники в столовую «Сандалы», секретарь с опытом работы на ПК.

Потребительскому обществу «Илгэ» срочно требуются на работу грузчики, водители категории В, С, Е.

За справками обращаться по тел. 41-5-03, 41-0-80

ИҢИРЭХ ТЫЛЛАР

Убаастабыллаах өр сылларга бииргэ үлэлээбит үлээннэхпит **ФЕДОР ФЕДОРОВИЧ ПАВЛОВЫ** 65 саасынан иттигик-истингик ээрдэлибит! Училищебыт тупсарыгар, инники сайдарын туһугар үлэлээбит күүрэ-эинээх куннэрибитин умнубаппыт, истингик саныбыт, ахтабыт. Эссө да өр сылларга искусство кэрэ зигэттигэр ыччаты уһуйан дьулуур-даахтык үлэли сырыт. Дьин кэргэнгэр, сиэннэргэр тулҕалдыбат туттаах, эрэллээх эркин буолан уһуннук, доруобайдык, үөрэ-көтө дьон ортотугар, олох үөһүгэр, кэрэни кэрэхси, үлэли-хамсыы сылдырар баҕарбыт.

Училище ветеран үлэһиттэрэ

Убаастабыллаах МАРИНА ГРИГОРЬЕВНА!

Эйгин олохун биир бэлиэ күнүнэн — 50 саасын туолбуккунан истингик ээрдэлибит!

Эн билгин даһаны үлэ кирбиитигэр сылдыһын, сүбөүт-амаһыт эссө да өр кэмгэ биһиэхэ туохха да тэҥнэнилибэт сыаналамат кылаат буола туро.

Баҕарабыт кьытаанах доруобуйаны, үтүө санаан уостубатын, ылсы-быт дьыалаһ ыпсан истин, чугас дьонун тапталларынан угуттанан уһун дьоллоох олох.

Модут «Кэчээри» детсад коллектива

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

Учебный центр дополнительного образования и повышения квалификации (государственная лицензия К 024962 рег. № 258 от 20.11.2002 г.) производит набор на заочные курсы профессиональной подготовки без выезда к месту учебы по следующим специальностям:

Автомеханик. Автоэлектрик. Бухгалтер-экономист. Бухгалтер-кассир. Индивидуальный предприниматель. Контролер сберегательного банка. Менеджер офиса. Менеджер по персоналу (инспектор по кадрам). Монтажник линий и оборудования радиотелефонной связи. Операционист-бухгалтер банка. Оператор ПЭВМ. Продавец смешанных товаров. Повар. Электромеханик по торговому и холодильному оборудованию.

Для местных органов самоуправления: Бухгалтер бюджетного учреждения. Делопроизводитель-архивариус. Секретарь руководителя. Социальный работник. Специалист сельской и поселковой администрации.

Принем производится без ограничения возраста и уровня образования. Приглашаются также учащиеся старших классов. Срок обучения до 4 месяцев. Зачисление, занятия и тест-экзамены осуществляются без выезда к месту учебы. По окончании курсов выдается диплом, копия лицензии и рекомендательное письмо для трудоустройства. За подробной информацией и для заключения договора на учебу обращаться письменно по адресу:

350072, Краснодарский край, г. Краснодар, ул. Московская, 40. Учебный центр. Телефон для справок: 8-(861) 257-05-52, 8-(861) 624-86-19, 8-(861) 246-71-81, 8-(918) 43-95-574

Финансово-казначейское управление МФ РС(Я) по Намскому улусу объявляет конкурс на вакантную должность специалиста I категории отдела казначейства. Основные требования: высшее экономическое образование, знание ПК.

За справками обращаться по адресу ул. Октябрьская, 1, каб. 205 или по тел. 41-1-85, 42-3-23

Суһаллык Дьокуускай куоракка Борисовка-3 үс хостоох благоустроеннай мас дьэ атылаһанар. Сьаната 600 тыһ солк.

Билсэр тел. Дьокуускайга дьэиэтэри 36-95-32, үлэ кэмизэр 34-00-72

В магазине «Байылыат» новые поступления: холодильные камеры «Стинол», муз. центры, ТВ, СВЧ-печи, кухонные комбайны, пылесосы, электрочайники, эл. плиты. Станки деревообрабатывающие, станки точильные, пилы циркулярные, сварочные аппараты, ДВП, рубероид, профнастил и гвозди. Одежда, матрасы и подушки.

Конт. тел. 42-7-65

Снимем дом или квартиру

Тел. 25-6-84

Снимем квартиру в центре.

Подробности по тел. 27-6-88

Считать недействительным утеряное удостоверение гражданина, подлежащего призыву на военную службу, выданное на имя Ивана Анастасия Семеновича

Талпыр оҕобут, үс оҕо амаһаҕа, истинг кэргэн, чугас таһаарыһа, 1 Хомуустаах олохтоохторо НОВГОРОДОВ Иван Федорович хомолтооһуктук күн сириттэн эдэр сааһыгар суох буолбутун чугас дьоннорбутугар, аймактарбытыгар, оҕобут таһаарыстарыгар дириҥник курутуһан туран иһитиннэрбит. Ийэтэ, аҕата, кэргэнэ, оҕолоро, биһигэ төрөбүттэрэ	Истингик саныр таһаарыстарытыгар, 1 Хомуустаах олохтоохторугар Варвара Касьяновна, Федор Иванович Новгородовтарга тапталлаах улахан уоллара, кэргэннэр Шураҕа, оҕолоругар амаһах аҕалара НОВГОРОДОВ Иван Федорович оһолго тубаһан хомолтооһуктук эдэр сааһыгар күн сириттэн суох буолбутунан дириҥник хомолтообутун тизрэдбит. Федоровтар, Макаров В.Н.
1 Хомуустаах орто оскуолатын администрацията, профкома, коллектива коллегаларытыгар Федор Ивановичка, Варвара Касьяновнага тапталлаах уоллара, Александра Николаевнага кэргэнэ, уоллартыгар аҕалара НОВГОРОДОВ Иван Федорович эдэр сааһыгар соһумардык өлбүтүнэн дириҥ кутурбаммытын тизрэдбит.	Биһигэ үөрэммит таһаарыспытыгар Ядрихинской Алексей Анатольевичка, балтыгар Надежда тапталлаах эһэлэрэ, ийэтигэр аҕата ЗАХАРОВ Николай Иннокентьевич ырахан ырыһыттан олохтон барытынан дириҥ кутурбаммытын тизрэдбит. Таһаарыстарыт
1 Хомуустаах олохтоохторугар Федор Иванович, Варвара Касьяновна Новгородовтарга таптыр уоллара, кэргэннэр Александра Николаевнага НОВГОРОДОВ Иван Федорович эдэр сааһыгар хомолтооһуктук өлбүтүнэн дириҥ кутурбаммытын тизрэдбит. Намнааһы охотобчествө	Модут орто оскуолатын учууталларыгар Иванова Анастасия Егоровнага, Ядрихинской Алексей Анатольевичка эһэлэрэ, тыыл, үлэ ветерана ЗАХАРОВ Николай Иннокентьевич уһун ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн Модут орто оскуолатын администрацията дириҥ кутурбаммын биллэрэр.
1 Хомуустаах нэһилигин олохтоохторо Новгородов Федор Иванович, Варвара Касьяновна тапталлаах уоллара НОВГОРОДОВ Иван Федорович эдэр сааһыгар хомолтооһуктук өлбүтүнэн кэргэннэр Александра Николаевнага, оҕолоругар Федора, Дьыһыт уонна Алешага, чугас аймактарыгар дириҥ кутурбаммытын тизрэдбит. Алпаһыттан Новгородовтар	Модут оҕо саадын үлэһитигэр Павлова Анастасия Николаевнага, киһи дьэиэ кэргэннэр тапталлаах аҕалара, тыыл, үлэ ветерана ЗАХАРОВ Николай Иннокентьевич уһун ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурбаммытын тизрэдбит. Детсад коллектива

Для организаций, пользующихся природным газом!

Всем предприятиям Намского улуса, эксплуатирующим котельные на газовом топливе, для получения перечня документов, необходимых для предъявления котельных к запуску на отопительный период 2005-2006 года, просим подойти к инспектору по надзору за «Общепромышленными производственными объектами» Сивцеву В.И. по адресу: с. Намцы, ул. Автодорожная 1, тел. 41-3-71. Без полученного разрешения пуск газа в котельные Намским участком «Ленагросервис» («Ленагаз») производиться не будет.

Управление по экологическому и технологическому надзору по Республике Саха (Якутия)

Редактор В.Г. Касьянов

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41332; факс — 41332;

иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционный издательская система — 41141

Төрүнөн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждение. Маасабай информация средствтары туһунан РФ сокуонунан туһунууну хонтуроолуур уонна регистрациаллылар РФ бөчөккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациаллымыт нүөмэра — ПИ №19-0428.

Сурукка аажыгыт-суолтууун, үлэтигин, дьэириг аадырыһын чопчу ыйыт. Редакцияҕа киирбит суруктар төһөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатынмын мэлдьи биир буолат.**

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложной ул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

“Энсиэли” хаһыат редакцияһа-издательская ситимигэр талыһынны уонна таһыһынны. Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бөчөттөннэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бөчөт. ыһис.

Конүл сьананан атылаһан
Индекс — 54889. Тираһа — 1895
Бөчөккэ илин баттанна — 12:00 ч. 21.09.2005
Сакааһын №-ра — 123